

Kovaliv V., Dudar Ya. Current conditions and operation of farms in Lviv region

The article describes conditions and operation of farms in Lviv region. The authors make analysis of dynamics of a number of farms, their production of crop and animal products. The work proposes measures on increase of efficiency of farms operation.

Key words: farms, agrarian sector, economy, agricultural production.

Ковалив В., Дудар Я. Современное состояние и функционирование фермерских хозяйств Львовщины

Рассмотрены состояние и функционирование фермерских хозяйств Львовской области. Проведен анализ динамики количества фермерских хозяйств, производства ими растениеводческой и животноводческой продукции. Предложены меры по повышению эффективности функционирования фермерских хозяйств.

Ключевые слова: фермерские хозяйства, аграрный сектор, экономика, продукция сельского хозяйства.

УДК: 334.722:631.15

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ПРИВАТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Н. Михалюк, к. е. н., Л. Балаш, к. е. н., Л. Войнича, к. е. н.
Львівський національний аграрний університет*

Постановка проблеми. Сьогодні організаційно-економічний механізм розглядають як механізм, який забезпечує економічну безпеку підприємства і становить собою сукупність організаційних заходів, спрямованих на дотримання та ефективне використання економічних законів та важелів для досягнення поставленої мети. Економічний механізм приватних підприємств – основа протекціонізму, спрямованого на захист вітчизняного виробника від вітчизняної та іноземної конкуренції, розширення внутрішніх і зовнішніх ринків, для заохочення розвитку національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні, методичні та прикладні аспекти окресленої проблеми набули значного розвитку у працях вітчизняних науковців [2; 5–8]. Зокрема З. Манів визначив основну мету економічної ефективності роботи економічного механізму підприємства, зазначивши, що вона полягає в гарантії його стабільного і максимально-ефективного функціонування та перспективі розвитку [4, с. 52]; Л. Романова пише: «Оцінювання економічного механізму суб'єктів господарювання полягає в тому, щоб визначити ступінь можливого ризику господарської діяльності та вжити таких заходів, якіб гарантували ефективність діяльності підприємства, його стабільну роботу і випуск необхідної продукції» [3, с. 29]. Проте низка актуальних питань вимагає ґрунтовнішого дослідження. Наприклад, більшої уваги потребує економічний механізм розвитку приватних підприємств.

Постановка завдання. Основним завданням нашого дослідження є систематизація чинників впливу на роботу економічного механізму приватних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Економічний механізм приватного підприємства – результат впливу внутрішніх і зовнішніх чинників функціонування та розвитку підприємства, в якому відображається складна система різноманітних економічних відносин. Водночас зі свого якісного боку він виступає і визначальним чинником успішності цього підприємства як інструмент досягнення поставленої мети. Інакше кажучи, економічний механізм є сукупністю економічних інструментів управління виробництвом: ціни і тарифи, кредити, податки, дотації, асигнування з бюджету, страхування, стимулювання праці.

Загалом це економічні методи (способи, прийоми) управління приватним підприємством на основі всебічного використання економічних важелів (ціна, прибуток, кредит, відсоток, санкції тощо). У практичному аспекті економічний механізм не використовується в чистому вигляді. Він обов'язково доповнюється адміністративно-правовим регулюванням корпоративних відносин.

Поєднання різних за цільовим призначенням компонентів (див. табл.) дає змогу у міжгалузевих відносинах приватних підприємств запровадити найважливіші вимоги менеджменту [1, с. 155].

Таблиця

Складові економічного механізму приватних підприємств

Укрупнені компоненти економічного механізму	Складові та елементи компонентів
Економічні важелі та стимули	Ціни на продукцію та ресурси. Надбавки за високу якість продукції (робіт). Пільгові кредити. Механізм оподаткування. Дотації, субсидії, асигнування, інвестиції. Механізм взаєморозрахунків.
Економічні санкції	Пені та штрафи за порушення договірної дисципліни. Зниження ціни за неякісну продукцію (послуги).
Організаційно-правові заходи	Укладання договорів і угод. Опрацювання системи санкцій. Стандартизація продукції, ресурсів, робіт і послуг. Інформаційне забезпечення. Контроль (адміністративний).

Сформувати економічний механізм приватних підприємств без визначення в ньому ролі управління й усієї системи менеджменту складно, оскільки його особливостями є:

наявність особливого технологічного процесу та обумовленого ним агропромислового циклу одержання кінцевого продукту, який в результаті поглиблення суспільного поділу праці ускладнюється, набуває нових ознак, потребує нових

засобів виробництва, новітніх технологій одержання сировини та кінцевого продукту. Для цього їй потрібні чітка координація та взаємодія всіх ланок;

факт існування нового виду виробництва – агропромислового – висуває завдання гарантування необхідних організаційних умов замкнутості виробничого циклу, технологічної єдності аграрного і промислового циклів як основи функціонування інтегрованого виробництва;

наявність і пряма чи опосередкована дія об'єктивних чинників, що визначають вектори розвитку приватних підприємств, країни та окремих регіонів. До цих чинників слід віднести адміністративно-територіальний поділ, досить відчутну диференціацію природного ареалу, особливості харчового раціону і формування продовольчого фонду, співвідношення сільського і міського населення, його віковий склад та ін. Ігнорувати ці чинники означає не спрямувати розвиток приватних підприємств на задоволення конкретних потреб;

рівень платоспроможності населення, ступінь гостроти продовольчої проблеми та сучасні світові тенденції формування продовольчого фонду і харчових раціонів. Якщо не брати до уваги платоспроможний попит, то програма розвитку приватних підприємств передчасно буде приречена на невиконання;

полівекторність агропромислової інтеграції та глобальних завдань приватних підприємств вимагають не рівного підходу, а виділення основної ланки, орієнтації всієї системи на пріоритетні напрями, які можуть забезпечити прискорення очікуваного результату.

Основними причинами виникнення внутрішніх негативних впливів можуть бути: низька кваліфікація працівників юридичної служби відповідного суб'єкта господарювання та помилки у підборі персоналу цієї служби; недостатнє фінансування юридичного забезпечення підприємницької або іншої діяльності [1, с. 73].

Причини виникнення зовнішніх негативних впливів на економічний механізм здебільшого мають подвійний характер: небажання чи нездатність підприємства активно впливати на зовнішнє політико-правове середовище його діяльності: політичний; законодавчо-правовий.

Щоб економічний механізм підприємств запрацював на повну потужність, необхідно на рівні держави вжити низку невідкладних заходів (див. рис.). Серед них на особливу роль заслуговують такі: державні управлінські структури та господарські органи мають забезпечити і гарантувати однакові правила ринкової поведінки передусім на міжгалузевому та міжрегіональному рівнях; макроекономічне забезпечення правил гри з урахуванням еквівалентності, міжгалузевого обміну дасть змогу підпорядкувати інтересам інтегрованого виробництва внутрігалузеві і внутрігосподарські відносини; має набути вагомого значення фінансово-кредитна підтримка підприємств, як через створення спеціального кредитного фонду, так і за рахунок здешевлення кредитів й перетворення їх на доступний та вигідний механізм фінансування; цінова політика має гарантувати еквівалентний міжгалузевий обмін, а це потребує на рівні держави опрацювання механізму підтримки цін і доходів аграрних підприємств, запровадження цінової підтримки відродження та розвитку пріоритетних галузей; досить важливо посилити антимонопольний контроль за цінами на матеріально-технічні ресурси, виробничі послуги та енергоносії для

сільського господарства; держава має врегулювати механізм цін на сільсько-господарську продукцію, що надходить на промислову переробку; потребує підтримки та гарантій система формування в аграрних підприємствах фінансових джерел розширеного відтворення.

Рис. Державні важелі впливу на економічний механізм.

До інших державних регуляторів економічного механізму слід віднести:

- підтримку абсолютного паритету цін на сільськогосподарську і промислову продукцію;
- дотування аграрників при сплаті податків і відсотків за кредит; фінансову підтримку наукового забезпечення інвестування цільових програм підтримки підприємств чи галузей та ін.

Основною функцією економічного механізму є створення всіх необхідних умов для нормального відтворювального процесу. У структурній побудові закладено діалектику протиріччя, суть якої зводиться до такого: наявність трьох сфер основного виробництва, виробничої і соціальної інфраструктури, їх співвідношення та форми взаємозв'язку між ними є внутрішньою природою, змінити їх зсередини неможливо.

Економічний механізм для сприяння формуванню передумов відтворювального процесу повинен:

- забезпечити ліквідацію монополізму промисловості щодо сільського господарства;
- викоринити безгосподарність і сформувати систему противитратних заходів;
- створити економічну базу для всебічного розвитку господарської ініціативи, впровадження інновацій, поліпшення маркетингової та менеджментської діяльності.

На розвиток економічного механізму впливають зрушення в продуктивних силах і виробничих відносинах, які домінують у цьому міжгалузевому формуванні [4, с. 230]. Тому, крім врахування загальноприйнятих глобальних внутрікомплексних пропорцій, у формуванні економічного механізму слід брати до уваги й усі інші можливі прояви збалансованості економічних інтересів.

Для формування нового економічного механізму доцільно враховувати досвід агропромислових підприємств, які мають незаперечні переваги, зумовлені саме тим, що в цих структурах верх беруть не вузькогалузеві, а корпоративні інтереси. У загальних рисах ці переваги можна звести до такого: створюються реальні умови для формування і використання фінансових ресурсів, необхідних не лише для здійснення оперативних витрат, а й для забезпечення інвестиційного процесу, відтворення виробничого циклу загалом; маневрування фінансовими ресурсами дає змогу забезпечити виробничий процес необхідними компонентами, підпорядковувати його вимогам ринку, збалансувати виробничі потужності та сировинну базу, сформувані потужний інноваційний потенціал, освоювати нові технології, виробництво нових видів продукції, налагодити маркетингову діяльність, визначити власну товарну позицію як на внутрішньому, так і зовнішньому ринку; досягається вища продуктивність суспільної праці, соціальна однорідність різних груп зайнятого населення, набагато легше вирішуються складні соціальні проблеми, забезпечується реальний синергетичний ефект інтегрованого виробництва.

З усього викладеного можна запропонувати такі кроки на шляху зміцнення економічної безпеки українських підприємств: у рамках технологічної безпеки – закриття низькорентабельних і збиткових підприємств; зміна системи оплати праці наукових кадрів; створення нових організаційно-виробничих структур; використання лізингу; активна участь у міжнародних виставках, семінарах; у рамках ресурсної безпеки – удосконалення системи розрахунків; підвищення продуктивності праці; збільшення капіталовкладень у ресурсозбереження; стимулювання «ресурсного напрямку»; у рамках фінансової безпеки – застосування принципу дотримання критичних термінів кредитування; створення інформаційного центру, щоб постійно мати інформацію про борги підприємства і перекрити канали її випоку (створення в структурі інформаційного центру спеціальної групи фінансових працівників, яка б перевіряла податкові та інші обов'язкові платежі для виявлення можливої переплати й надавала дані про маловикористовувані основні виробничі фонди з метою їхнього можливого продажу; використання нових форм партнерських зв'язків; у рамках соціальної безпеки – наближення рівня оплати праці до показників розвитих країн, залучення працівників до управлінських функцій; підвищення кваліфікації працівників; зацікавленість адміністрації підприємства в працевлаштуванні безробітних; розвиток соціальної інфраструктури підприємства; підвищення матеріальної відповідальності робітників за результати своєї праці. У сучасних умовах складовою комплексу заходів повинна стати програма конкретних дій, спрямованих на створення надійної економічної безпеки підприємства.

Висновки. Для підвищення ефективності роботи економічного механізму необхідно підприємствам спеціалізуватися на виробництві трудомістких видів продукції, де чинник концентрації не має вирішального значення; об'єднуватися між

собою, створювати кооперативи; інтегруватися з фермерськими господарствами, приватними та сільськогосподарськими підприємствами колективних форм організації праці; трансформуватися у фермерські та приватні господарства. При цьому державі потрібно створити сприятливі умови для нормального функціонування товарних особистих селянських господарств. Насамперед це стосується агрохімічного, зоотехнічного, ветеринарного й агросервісного обслуговування, консультацій з різних питань сільськогосподарського виробництва, закупівлі та реалізації продукції на основі кооперування.

Бібліографічний список

1. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. С.Ф. Покропивного. – [2-ге вид., перероб та доп.]. – К. : КНЕУ, 2000. – 528 с.
2. Економіка підприємства : навч. посіб. / за ред. А.В. Шегди. – К. : Знання – Прес, 2001. – 335 с.
3. Романова Л.В. Становлення підприємництва в сільському господарстві / Л. В. Романова. – К. : АЕ, 2007. – 272 с.
4. Манів З.О. Економіка підприємства : навч. посіб. / З. О. Манів, І. М. Луцький. – К. : Знання, 2004. – 580 с.
5. Підприємство: основи, особливості, механізм / за ред. Ю. Е. Губені. – К. : Знання ; Львів : ЛНУ, 2000. – 369 с.
6. Сизоненко В. Підприємство / Сизоненко В. – К. : Вікар, 1999. – 438 с.
7. Чухно А. А. Господарський механізм та шляхи його вдосконалення на сучасному етапі / А. А. Чухно // Економіка України. – 2007. – № 3. – С. 60–67.

Михалюк Н., Балаш Л., Войнич Л. Економічний механізм розвитку приватних підприємств

Формування ефективного економічного механізму підприємства є однією з умов подолання кризових явищ в економіці. Економічний механізм повинен сприяти максимальному використанню людського капіталу, забезпечувати багаторазове підвищення ефективності економічної діяльності підприємств. Методичну базу створення організаційно-економічного механізму формують знання тенденцій розвитку економіки, сутності і механізмів дії економічних законів, вміння їх використовувати на практиці в процесі діяльності підприємства.

Ключові слова: механізм, приватні підприємства, економічний розвиток, чинники розвитку, підприємство.

Mykhalyuk N., Balash L., Voynicha L. The economic mechanism of development of private enterprises

Forming of effective economic mechanism of enterprise is one of terms of overcoming of the crisis phenomena in an economy. An economic mechanism must assist the maximal use of human capital, to provide the frequent increase of efficiency of economic activity of enterprises. The methodical base of creation of organizationally-economic mechanism is formed by knowledge of progress of economy, essence and mechanisms of action of economic laws, ability of them trends to use in practice in the process of activity of enterprise.

Key words: mechanism, private enterprises, economic development, factors of development, enterprise.

Михалюк Н., Балаш Л., Войнич Л. Экономический механизм развития частных предприятий

Формирование эффективного экономического механизма предприятия является одним из условий преодоления кризисных явлений в экономике. Экономический механизм должен способствовать максимальному использованию человеческого капитала, обеспечивать многократное повышение эффективности экономической деятельности предприятий. Методическую базу создания организационно-экономического механизма формируют знания тенденций развития экономики, сущности и механизмов действия экономических законов, умения их использовать на практике в процессе деятельности предприятия.

Ключевые слова: механизм, частные предприятия, экономическое развитие, факторы развития, предприятие.

УДК 339.187.62

**ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ КОНТРОЛІНГУ
В СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА**

*І. Більський, к. е. н., Р. Дудяк, к. е. н.
Львівський національний аграрний університет*

Постановка проблеми. Забезпечення економічного зростання аграрного виробництва району залежить від наявності достатнього обсягу інвестицій. Коли бракує власних фінансових ресурсів, у виробників виникає потреба в залученні їх з боку. Але для цього необхідно бути інвестиційно привабливим, тобто відповідати низці характеристик.

Залучення інвестицій є важливим питанням упродовж усього періоду функціонування агропідприємств, що вимагає від керівництва постійного удосконалення господарської діяльності та підвищення рівня інвестиційних переваг порівняно з іншими виробничими підрозділами. В управлінні стратегією розвитку аграрного виробництва система контролінгу, на жаль, ще не набула відповідного поширення. Причинами є небажання керівництва залучати елементи контролінгу у виробничу діяльність підприємства і дефіцит відповідних кадрів[1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам контролінгу в стратегії розвитку аграрної діяльності присвячені численні праці як зарубіжних (Є. Майер, Р. Манн, Д. Хан, А. Дайле, К. Друрі), так і вітчизняних (М. Чумаченко, М. Пушкар, Л. Сухарева, С. Петренко та ін.) учених-економістів.

З урахуванням результатів досліджень цих та інших авторів склалося уявлення про контролінг, під яким розуміємо систему саморегулювання управління будь-яким суб'єктом господарювання, яка через синтез елементів обліку, аналізу,